

Bernhard Lang

BIBLE

101

nejdůležitějších

otázek

VYŠEHRAĐ

Kniha vychází
v roce 80. výročí založení
nakladatelství Vyšehrad
|1934–2014|

Bernhard Lang: Die 101 wichtigsten Fragen. Die Bibel
Copyright © Verlag C.H.Beck oHG, München 2013
Translation © Jindra Hubková, 2014

ISBN 978-80-7429-483-9

Jsem přesvědčen, že Bible je tím krásnější,
čím více jí člověk rozumí.

Goethe

OBSAH

Předmluva	13
KNIHA KNIH	15
1. O čem vypráví Bible?	15
2. Bible, Starý zákon, Nový zákon: Co se skrývá za těmito názvy?	16
3. Odkdy máme Bibli?	17
4. Kdo byl autorem biblických spisů?	18
5. Jsou křesťané povinni věřit všemu a řídit se vším, o čem se v Bibli píše?	19
6. Existuje mnoho překladů Bible. Který z nich bychom měli číst?	20
MUŽI JAKO MOJŽÍŠ	21
7. Najdeme v Bibli pravé muže?	21
8. Proč Abraham spoutá Izáka a tasí nůž?	22
9. Jak se urovnal konflikt mezi Josefem a jeho bratry? ...	23
10. Byl Mojžíš Egypťan?	23
11. Ztělesňuje David ideál válečníka?	25
12. Čím se liší Šalomoun od svého otce Davida?	27
13. Proč se prorok Eliáš pře s královnou Jezábel a jejími Baalovými proroky?	28
14. Byl Ježíš prorok, nebo učitel moudrosti?	30
15. Byl Jan Křtitel Ježíšovým mistrem?	31
16. Jak přišel Ježíšův učedník Šimon k přízvisku Petr?	33
17. Najdeme v Novém zákoně román o Pavlovi?	33
ŽENY JAKO EVA	36
18. Byl sex v ráji zakázán?	36
19. Byly všechny biblické ženy „v domácnosti“?	37
20. Proč je Rút oblíbenou postavou feministických čtenářek Bible?	38

21. Muž a žena v Písni písní: jsou to milenci, nebo manželé?	38
22. Je Júdit <i>femme fatale</i> vraždící muže?	39
23. Jak se židovka Ester dostala ke koruně perské říše? ...	40
24. Je Ježíš synem panny?	42
25. Byla Maří Magdaléna Ježíšovou milenkou?	43
26. Byl Pavel nepřitelem žen?	44

O BOHU A O SVĚTĚ:

KNIHY STARÉHO ZÁKONA

27. Najdeme ty nejkrásnější biblické příběhy v knize Genesis?	45
28. Jaké vlastnosti připisuje kniha Genesis izraelskému národu?	46
29. Podílel se faraón Achnaton na tvorbě žalmů?	48
30. Co očekávají mesiánské žalmy?	50
31. Najdeme v Bibli i divadelní dramata?	51
32. Co je poselstvím eposu o Jóbovi?	53
33. Proč je prorok Jonáš spolknut velrybou?	53
34. Proč byl Daniel uvržen do lví jámy?	54
35. Co říká prorok Daniel o průběhu světových dějin? ...	55
36. Najdeme ve Starém zákoně „evangelium“?	57

PROROK A JEHO STOPY:

KNIHY NOVÉHO ZÁKONA

37. Který text je v Novém zákoně nejstarší?	58
38. Co Marek vybádal o Ježíšovi?	59
39. Co je to Mesiášovo tajemství?	61
40. Jak nám představuje Ježíše Janovo evangelium?	62
41. Proč se nedovídáme, jak Ježíš vypadal?	63
42. Skutky apoštolů: román, nebo učebnice dějepisu? ...	64
43. Petr a Pavel: Proč mají Skutky apoštolů dva hlavní hrdiny?	65
44. Které knihy Bible jsou apokalyptickou literaturou? ...	66
45. Líčí Janovo Zjevení konec světa?	67
46. Nový Jeruzalém a tisíciletá říše: Co bude na konci světových dějin?	70

SLOVO MAJÍ DĚJEPISCI A ARCHEOLOGOVÉ	71
47. Je Starý zákon dějepisnou knihou?	71
48. Jak vznikl národ Izrael?	73
49. Kdo zničil města Jericho a Azor?	73
50. Proč padl izraelský král Jehú k nohám asyrského krále?	74
51. Co je ústavním dokumentem židovského náboženství? .	75
52. Byl Ježíš historická osobnost?	77
53. Je Betlém místem Ježíšova narození?	78
54. Konal Ježíš zázraky?	79
55. Která Ježíšova slova z evangelíí Ježíš neřekl?	80
56. Existují mimokřesťanská svědectví o Ježíšovi?	82
 JAK MÁM ŽÍT?	83
57. Jaké životní moudrosti učí král Šalomoun?	83
58. Opisoval autor knihy Moudrosti z jiných knih?	84
59. Dělej – nedělej: Co ukládá Desatero Božích přikázání? .	85
60. Najdeme v Bibli také filosofii?	87
61. Patří kazatel Šalomoun k Diogenově škole?	88
62. Jaká životní pravidla ustanovuje Ježíš v horském kázání?	89
63. Platí Ježíšova životní pravidla pouze pro svaté?	92
64. Co říká Bible k manželskému rozvodu?	93
65. Proč pomohl právě milosrdný Samaritán?	94
66. Proč Ježíš radí bohatému mládenci, aby všechno prodal?	96
67. Jak milovat nepřítel?	97
68. Je poslušnost povinností křesťana?	98
 ČEMU MOHU VĚŘIT?	100
69. Kdo je to vlastně Bůh?	100
70. Odkud se vzal člověk?	101
71. Zavedl Mojžíš monoteismus?	102
72. Proč je žalm 23 ze všech nejoblíbenější?	103
73. Můžeme Bohu předkládat své prosby?	105
74. Oč prosí modlitba Otčenáš?	106
75. Jsou proroci muži Boží, nebo intelektuálové?	107
76. Byl Ježíš více než člověk?	109

77. Co znamená chléb a víno při poslední večeři?	110
78. Odkud se vzala víra v Ježíšovo zmrtvýchvstání?	112
79. Jak se z Pavla stal křesťan a apoštol?	113
80. Jediné náboženství pro celé lidstvo: Jak Pavel přišel na tuto myšlenku?	115
81. Jsou náboženská provinění trestná?	116
82. Zná Bible život po smrti?	117

OTÁZKY VYŘEŠENÉ I NEVYŘEŠENÉ 119

83. Došlo skutečně k potopě světa?	119
84. Proč Mojžíš netančil kolem zlatého telete?	120
85. Mojžíš je popudlivý, Josef laskavý. Proč?	121
86. Odkud se vzal příběh o Šalomounově soudu?	122
87. Kdo to vlastně mluví, když promluví Bůh?	124
88. Objevuje se Ježíš ve Starém zákoně?	125
89. Ježíš zvěstoval Boží království. Spletl se?	126
90. Proč Jidáš Ježíše zradil?	127
91. Šavel, nebo Pavel? Jak se vlastně jmenuje?	128
92. Jak je to s číslem 666?	129

BIBLICKÁ SLOVA 130

93. Proč má Bůh vlastní jméno?	130
94. Má delfská věštkyňe něco společného s biblickými proroky?	131
95. Ke které části jména „Ježíš Kristus“ lze přivonět?	132
96. Kde se věřícím poprvé začalo říkat „křesťané“?	133
97. Co znamená slovo „evangelium“?	134
98. Objevuje se v Bibli slovo „církev“?	135
99. Kdo je to apoštol?	135
100. Co znamenají slova „víra“ a „věřit“?	136

POSLEDNÍ OTÁZKA 138

101. Jaký význam má Bible dnes?	138
---	-----

KNIHY BIBLE 141

ČASOVÁ TABULKA 153

SLOVNÍČEK POJMŮ 155

REJSTŘÍK 160

PŘEDMLUVA

Ještě před pouhými několika generacemi byla většina obyvatel Evropy „kovaná v Bibli“. Biblické příběhy, jména a místa jim byly důvěrně známé. Jmenoval-li se někdo Daniel, Eva, Ester, Jan, Josef, Marie, Marta, Magdaléna, Michael, Pavel, Petr, Sára nebo Tobiáš, určitě znal biblický příběh, který se váže na to které jméno. Znalost Bible u dřívějších generací vycházela z výuky náboženství, z biblických hodin a z pravidelné účasti na bohoslužbách, ale také z každodenní, mnohdy celoživotní četby Písma.

Dnes je tomu jinak. Dokonce i ti, kteří chodí do kostela, mají často jen mlhavou představu o obsahu Bible. Mnozí, kteří se snaží dopracovat se kvalitnějšího všeobecného rozhledu právě v případě Knihy knih, narážejí na bolestnou mezeru.

Kniha, kterou držíte v ruce, se snaží nabídnout biblické poznatky v kompaktní a čtivé podobě. Nepotřebujete si získávat informace předem. Biblické poznatky se skládají ze tří částí: *za první* z nauky o Bibli, která zprostředkovává informace o tom, co biblické knihy vyprávějí, o čem zpravují a co učí. *za druhé* jde o biblickou interpretaci, která ukazuje, jak je zapotřebí chápat biblické texty a souvislosti na pozadí antických dějin a životních poměrů. *za třetí* jsou to dějiny biblického působení, které se věnují životu ovlivněnému Bibli, především pak tomu, jak působení biblických postav, vyprávění a učení ovlivňuje zbožnost, literaturu, umění a – v nejširším smyslu – život lidí od minulých dob po dnešek. V knize, která je zamýšlena jako úvod do četby Písma, musí těžiště logicky spočívat v nauce o Bibli.

Bible jakožto poklad světového kulturního dědictví není vlastnictvím jediného náboženství ani jediné církve, ale patří celému lidstvu. Proto se kniha snaží přinášet informace, nikoli obracet na víru. V Bibli ovšem nechybí též štedrá porce duchovní potrawy či mravouky. Podnes nás Kniha knih vede k zamyšlení nad životem.

Za vydatnou pomoc bych rád poděkoval svým věrným pomocníkům Ulrice Längleové a Gie Toussaintové.

OTÁZKY VYŘEŠENÉ I NEVYŘEŠENÉ

83. Došlo skutečně k potopě světa?

Podle biblického vyprávění (Genesis 6–9) postavil muž z počátků lidstva jménem Noe loď zvanou archa. V této lodi přečkal spolu se svou rodinou a s mnoha zvířaty potopu, která postihla celý tehdy známý svět. Noe není historickou osobností, ale vypráví o něm biblická báje. Tatáž látka se objevuje i v babylónském eposu o Gilgamešovi, kde se hrdina příběhu o potopě jmenuje Uta-Napišti a stejně jako Noe vysílá ze své lodi ptáky, aby zjistil, jestli ptáci objeví zemi a už se nevrátí zpátky na loď. Ale jak to vlastně bylo s potopou? Že by neexistovala žádná celosvětová záplava, žádná katastrofa, které by padli za obět všichni lidé s výjimkou těch, kteří přežili v arše? Na tuto otázku odpovídají dnešní přírodovědci a znalci mytologie nejružnějším způsobem.

Velkou pozornost vzbudila kniha *Potopa. Hádanka je rozluštna* (2001) amerických geologů Williama Ryana a Waltera Pitmana: Biblické vyprávění by se mohlo opírat o obrovskou přírodní katastrofu ze 7. století př. Kr. Tehdy se obrovské masy vod ze Středoziemního moře ve velice krátkém čase přelily do hustě osídlené prolákliny, na které později vzniklo Černé moře.

Badatelé o mýtech ale s Ryanem a Pitmanem nesouhlasili. Mýtus o potopě musí být starší nežli ze 7. století př. Kr. Už starost o záchranu zvířat hovoří ve prospěch velice dávné doby, ve které ještě neexistovalo rozvinuté zemědělství a lidé byli odkázáni na lov zvěře. Podle Michaela Witzela je zapotřebí zasadit vyprávění o potopě do pradávnej lidové ústní tradice. Když naši předkové zhruba před 65 000 lety opustili svou africkou domovinu a rozptýlili se po světě, mýtus o potopě už znali. Okolo 40 000 př. Kr. se potopa stala součástí tradice o vzniku světa, která by se dala nazvat „nejstarším románem lidstva. Ten pak spolu s lidmi doputoval na všechny kontinenty počínaje Střední

Teď tedy mají lidé to, co chtěli: obrazné znázornění svého Boha v podobě mladého silného býčka. Toto zlaté tele je pak uctíváno nevázanou zábavou. Když se Mojžíš vrátí, zaslechne rámus a spatří taneční rej. V zuřivosti zničí sochu zlatého býka a ty, kteří nechtějí bezpodmínečně přijmout Boží zákon, dá kněžskou policií nemilosrdně pobít. O život tak přijde na 3000 lidí.

Proč Mojžíš netančil spolu s ostatními? Moderní věda na to odpovídá: V základu vyprávění zaznívá spor dvou náboženských stran. Mojžíšova strana usilovala o uctívání Boha bez obrazů. Áronova strana naopak uctívala Jahva v podobě býčí sochy, protože býk uctíváný v chrámech v Bet-Elu a v Danu symbolizoval plodnost a bojeschopnost. Biblické vyprávění bylo napsáno z pohledu mojžíšovské strany, tedy směru, který židovství dodnes následuje striktním odmítáním obrazů Boha. Opozicí proti Mojžíšovi se intenzivně zabýval Sigmund Freud. Biblický text, jak se Freud domnívá ve své knize *Der Mann Moses und die monotheistische Religion (Muž Mojžíš a monoteistické náboženství, 1939)*, údajně zamlčuje mstu opozičníků vykonanou na příliš přísném učiteli národa. Mojžíš si údajně nedokázal udržet svou autoritu nadlouho a byl svými protivníky zavražděn.

85. Mojžíš je popudlivý, Josef laskavý. Proč?

Sotva kdo si dokáže představit dva odlišnější lidi. Josef je laskavý a přívětivý člověk, který dokáže se všemi vyjít. Je s to odpustit dokonce i svým bratrům, kteří ho prodali do otroctví (*otázka 9*). Naproti tomu Mojžíš je uzavřený a popudlivý, hádá se s každým, kdo se mu postaví na odpor: s egyptským králem, s nespokojenci z vlastního národa, s narušiteli Božích přikázání. Když Mojžíš spatří zlaté tele, které dal zhotovit Áron, rozzuří se, rozbije kamenné desky Zákona, které právě přijal od Boha, přikáže zničit zlaté tele a pobije na 3000 lidí (Exodus 32).

Jak si vysvětlit rozdílné povahy dvou nejprominentnějších osobností Bible Starého zákona? S odpovědí nám pomůže dvojice pojmů „otevřená společnost“ – „uzavřená společnost“, převzatá z teorie společnosti filosofa Karla Poppera. Uzavřená společnost se vymezuje proti svému okolí, nepřipouští žádný kontakt

s cizími kulturami a je založená na přísné, autoritářské vládě zasahující do všech oblastí lidského života. Naproti tomu otevřená společnost je otevřena i jiným kulturám a ponechává svým členům prostor pro individuální rozvoj. Josef patří k otevřené společnosti a sám působí úspěšně jako guvernér v cizí zemi – v Egyptě. Mojžíš jakožto představitel uzavřené společnosti opouští Egypt a trvá na tom, že se Izraelité mají přísně oddělit od všech ostatních národů. Mojžíš staví na separatismu, zákonu a kněžském náboženství v pusté pouštní oblasti, kde se život omezuje jen na to nejnужnější. Josef je pro otevřenost, usmíření, přátelství a velkorysou filantropii v zemi, která byla proslulá svými zelenými pastvinami, tučným dobyt看em, hojností vody, ryb a legendárními zemědělským i výnosy. Egypt byl považován za zemi, kde lidé sedí na hrncích plných masa a mohou se dosyta najíst. Místo exodu z Egypta vypráví Josefův příběh o opačném putování, o přistěhování z Palestiny do Egypta.

Mojžíš a Josef jsou dvěma alternativními zakladateli židovství. S Mojžíšem jsou spojovány tragické rysy: Mojžíšovým prostřednictvím je národu předán Zákon, jehož požadavkům lidé nedokážou dostát a na kterém budou ztroskotávat. Událost je zatížena břemenem a tragikou. V povídce o Josefovi naopak převládá pozitivní přístup namísto tragického pohledu na svět. Svět je konec konců dobrý, když dokáže dokonce i vykořeněným lidem po mnoha potížích nabídnout domov. Znepřátelení bratři si dokážou navzájem odpustit a usmířit se. Bible nevnucuje čtenáři rozhodnutí mezi mravností a zodpovědností nebo mravností a poslušností. Staví jen prostě vedle sebe Josefa a Mojžíše.

86. Odkud se vzal příběh o Šalomounově soudu?

Dvě nevěstky žijí pod jednou střechou. Oběma se právě narodil chlapeček. Když se jedna z nich v noci probudí, ke svému zděšení zjistí, že její dítě je mrtvé. Rychle proto obě děti vymění. Matka živého synka však prohlédne podvod a případ se dostane před vládcu. Ten přikáže, aby mu podali meč. Každá z žen má dostat půlku živého dítěte. Jedna z nich vyděšeně zvolá: Ať má

Šalomounův soud. Dvě ženy se přou před soudem o malého kojence. Voják s přílbou na hlavě se chystá dítě rozseknout sekerou. Jedna z žen stojí hned vedle popravčího špalku, připravená vzít si svou polovinu. Druhá pokleká v prosebném gestu před králem, který trůní na vysokém pódiu v dlouhé říze a s turbanem na hlavě. Antický umělec zachycuje dramatický vrchol vyprávění. Možná je tato freska nejstarším výtvarným zpodobněním této scény – Šalomounova soudu (1 Královská 3). Nebo snad jde o egyptského krále Bochorise, o kterém se tradovala stejná historika? – Freska z Pompejí (před 79 po Kr.), Museo Archeologico, Neapol.

dítě ta druhá, jen když zůstane naživu. Šalomoun pozná podle jejího soucitu, že ona je tou pravou matkou, a dítě je jí vráceno (1 Královská 3,16–28).

Tato legenda je známá v mnoha zemích a je připisována tomu či onomu vladaři, zvláště často pak v Indii. Tam se ovšem nejedná o dvě prostitutky, nýbrž o dvě rivalizující manželky jediného muže, každá si chce svým dítětem vydobýt manželovu přízeň a zároveň postavení paní a dědičky domu. Protože tento důvod hádky je lepší nežli ten, který nabízí Bible, lze hledat původ tohoto příběhu v Indii. V pobiblické době se vyprávění dostalo přes Egypt nebo též prostřednictvím Bible i do Itálie. Dnes je příběh známý také díky dramatu Bertolta Brechta *Kavkazský křídový kruh*.

87. Kdo to vlastně mluví, když promluví Bůh?

Jahve, Bůh Izraele, je často představován jako Bůh promlouvající. To, co říká, je slovo od slova předáváno dále. Příznačné jsou tři scény z Mojžíšova života: (1) Když Mojžíš pase stáda svého tchána, upoutá jeho pozornost hořící keř. Přijde blíž a uslyší Boží hlas, který hovoří zprostřed ohně a pověřuje ho, aby vyvedl Izraelity z Egypta (Exodus 3). (2) Když se Izraelité osvobození z Egypta utáboří pod horou Sínaj, vrcholek hory se zahálí oblakem dýmu, blýská se a hřmí, Mojžíš hovoří a Bůh mu odpovídá hromovým hlasem. Všichni slyší, co Bůh říká: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiného boha mimo mne“ (Exodus 19–20). (3) Další příkázání obdrží Mojžíš už beze svědků, když vystoupí na vrchol hory, aby tam hovořil s Bohem v soukromí. Později je mimo tábor izraelitů vybudován tajemný stan, kam se Mojžíš uchyluje, aby hovořil s Bohem. „A Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, jako když někdo mluví se svým přítelem“ (Exodus 33,11; totéž Numeri 12). Čtenáři se vnucuje otázka, kdo že to vlastně hovoří, když hovoří Bůh. Bylo na ni vytvořeno hned několik teorií:

Teorie zázraku: Bůh mluví osobně. Bůh vykonal v poušti zázrak, bezprostředně se zjevil slovem Mojžíšovi a vyvolenému národu. Zatímco Bůh jindy není viditelný ani slyšitelný, zde se hraje podle jiných pravidel. Tak zní tradiční a teology podnes zastávané stanovisko.

Teorie podvodu: Bůh neexistuje, a z toho plyne, že mluví Mojžíš sám a klame tak své druhy. Tento pohled propagoval v 18. století anonymní spisek nazvaný *O třech podvodnících* (míněni jsou Mojžíš, Ježíš a Mohamed).

Teorie přehánění: Mojžíš uslyší vnitřní hlas, který si vyloží jako hlas Boží – jak píše například Thomas Mann v povídce *Zákon* (1944). Na počátku je malý a neokázalý zázrak. Překonán typicky orientální fantazií, která má sklon přehánět a přibarvovat, přizdobí si biblický vypravěč celou událost. V Bibli je pak jeho přehnané líčení opět poněkud umírněno. Mojžíš neviděl Boží tvář, ale pouze jeho „záda“ (Exodus 33,20–23).

Teorie fikce: takové je dnes hojně zastávané stanovisko biblické vědy. Podle něj si příběh o Božím zjevení Mojžíšovi vymysleli

židovští učenci za doby perské nadvlády (v 5. či 4. století př. Kr.). Takový příběh mohl být vymyšlen pouze z toho důvodu, že Izraeli bylo známo promlouvání Boha prostřednictvím proroků. A přece sem vypravěči začlenili oproti prorokům hned několik novinek. Zatímco Bůh uděluje ústy proroků jen dobou a okolnostmi podmíněné pokyny (například o válce a míru v konkrétním dějinném okamžiku), na tomto místě jsou vydávány pokyny, které mají mít trvalou platnost. Zatímco se Bůh až dosud vyslovoval jen k nemnoha tématům, jako například k válce a vykořisťování chudých rolníků, nyní vyhlašuje celý systém náboženského a životního řádu. Zatímco prorok je přesvědčen, že vnímá Boží hlas ve svém nitru, nyní je Boží hlas objektivně slyšitelný všem.

88. Objevuje se Ježíš ve Starém zákoně?

Na tuto otázku odpovídali mnozí čtenáři Bible prostým ano a toto přesvědčení trvá do současnosti. Tvrdí, že o Ježíšovi se nezmiňují poprvé až evangelia, ale že již Starý zákon nabízí jeho prorocký portrét. Je toto pojetí udržitelné? Podívejme se na onen text, který je chápán jako nejzřetelnější „Ježíšův portrét“ ve Starém zákoně. Jde o takzvané písně Božího služebníka, které najdeme v knize proroka Izajáše (Izajáš 49–53). Načrtávají následující obraz: Prorok je předurčen ke svému úřadu už od okamžiku zrození. Mladí prožije pod Boží ochranou ve skrytosti. Ke svému úřadu je zmocněn prostřednictvím Božího zjevení. Má přivést Izrael zpátky k Bohu, ale svůj význam má i pro cizí národy. Snáší odpor, avšak doufá v Boží přispění. Nepřátelství vůči němu sílí a vyústí do skutečných útoků. Nakonec vede k prorokově násilné smrti. Ta je interpretována jako oběť – Boží služebník zemře v oběť za hříchy Izraele, a tak je vymaže. Pro svou věrnost je Bohem povýšen, čím se zjevně míní jeho nanebevzetí.

Tato postava nenesé žádné jméno. Proč? Tradiční odpověď zní následovně: Boží služebník je bezejmenný, protože oznamuje budoucí Ježíšovo veřejné vystoupení a smrt. Tento výklad najdeme už ve Skutcích apoštolů: Jistý etiopský dvorní úředník, zjevně zbožný žid, cestuje z Jeruzaléma nazpátek do Etiopie a cestou se setká s apoštolem Filipem. Ti dva se spolu dají do řeči a začnou

mluvit o knize proroka Izajáše, kterou Etiopan právě čte. Na otázku, co je to za muže, který „je veden jako ovce na porážku“ (Izajáš 53,7), má Filip po ruce jasnou odpověď: „Tu Filip začal u toho slova Písma a zvěstoval mu Ježíše“ (Skutky 8,26–39). I na jiných místech narazíme na stopy této interpretace v raném křesťanství. Nejzřetelněji se objevují u Justina Mučedníka v jeho *Dialogu se židem Tryfonem* (okolo roku 160 po Kr.) „Každý, kdo zná slova proroka (Izajáše), jakmile uslyší, že Ježíš byl ukřižován, okamžitě prohlásí: on a nikdo jiný je Kristus (Mesiáš)!“

Dnes se písně o Božím služebníkovi vykládají poněkud jinak. Reč je o neznámém proroku ze 6. století př. Kr. Když byl zavražděn, chápali přívrženci jeho smrt jako obět na usmíření za hříchy Izraele. Při hledání starozákonních textů, které měly potvrdit soulad Ježíšova poslání s židovskou tradicí, narazili první křesťané právě na texty o Božím služebníkovi a spatřili v nich jasné proroctví. Z dnešního pohledu Písně o Božím služebníkovi nemohou přímo dokázat Ježíšův význam, avšak mohou posloužit k jeho ozřejmění. V Ježíšově osudu se zopakoval osud Božího služebníka.

89. Ježíš zvěstoval Boží království. Spletl se?

Nastává největší a vůbec nejsilnější událost celých lidských dějin. Bůh přichází, aby vysvobodil izraelský národ z nesvobody – totiž z politické nesamostatnosti – a aby zřídil své království. Osvobození už klepe na dveře. Lidé věřili, že během pouhých několika let bude svět vypadat docela jinak. Pak se Izrael stane středem světa a možná bude vládnout nade všemi ostatními národy. Očekávaná veliká změna měla mít nejrůznější rysy. Lidé si představovali obrovské Boží soudní řízení nebo válku, kterou vítězně povede Bohem dosazený mesiášský král proti národům, které utlačují Izrael.

Prvotní křesťané sdíleli toto obecně rozšířené očekávání židů, avšak přidali mu jeden naprosto nezaměnitelný rys – rozhodující osobou v této události, tedy soudcem a vojevůdcem bude Ježíš Kristus, který se vrátí z nebe na zem. Ježíšovi se přisuzuje výrok,

že se najdou lidé, kteří se té události ještě osobně dožijí (Marek 9,1). Stejného přesvědčení je i Pavel (1 Korinťanům 15,51).

Očekávaný velký zvrat však nenastal. V pravděpodobně nejpozdějším novozákonním spisu, ve 2. listu Petrově (asi 140/180 po Kr.) se dočítáme o posměvačích, kteří kladou drzou otázku: A co je s Kristovým návratem? Pisatel listu jim odpovídá: Boží pojem času se nekryje s pojetím lidským. Pokud křesťanská tradice očekává, že se Pán vrátí „brzy“, může to z lidského pohledu trvat ještě velice dlouho.

Věřil sám Ježíš, že velká změna je nablízku a že Boží království bude záhy nastoleno? Přisuzoval si při této události sám nějakou roli? Těmito otázkami se zabývá historický výzkum už přes sto let, aniž by našel odpovědi, které by uspokojily všechny badatele. Podle Alberta Schweitzera (1875–1965) byli Ježíš i jeho příznivci poznamenáni dobovými představami. Ježíš sám se pokládal za „Syna člověka“, který se vrátí na zem jako soudce a založí Boží království. V tom se tedy měl podle Schweitzera zmýlit. To, co zůstává platné z jeho poselství, je výzva k bliženské lásce. Ovšem docela jinak to vidí například John D. Crossan: Ježíš byl učitelem moudrosti. O soudu nad světem, jemu vyhrazeném mesiášském poslání a nějakém politickém Božím království u něho nenajdeme ani zmínku. To všechno mu měli údajně připsat teprve jeho následovníci. Nespletl se tedy Ježíš, nýbrž jeho příznivci včetně Pavla. Neprávem přisoudili Ježíšovi klíčovou úlohu v jimi očekávané mohutné změně.

90. Proč Jidáš Ježíše zradil?

Jidáš je v okruhu dvanácti Ježíšových nejbližších přátel temnou postavou. Pomohl zástupcům jeruzalémského chrámu Ježíše zatknout. Krátce předtím Ježíše opustil a vyhledal chrámovou policii. Tu pak přivedl do zahrady, kde Ježíš se svými učedníky trávil noc. Jidáš k Ježíšovi přistoupil a pozdravil ho objetím – známým „Jidášovým polibkem“ – čímž biřicům ukázal, koho se mají chopit. Za svou pomoc dostal zapláceno třicet stříbrných. Když se dověděl, že Ježíš byl odsouzen k smrti, přepadly ho

výčitky svědomí. Rád by byl odměnu vrátil, ale ta nebyla přijata. Jidáš pohodil peníze v chrámu. Pak šel a sáhl si na život (Matouš 26,47–50; 27,3–5). Podle jiné zprávy si za peníze koupil pole a přišel o život nešťastnou náhodou (Skutky apoštolů 1,16–18).

Proč Jidáš zradil Ježíše? Evangelia uvádějí dva důvody: (1) Jidáš vzal peníze, zradil Ježíše z chamtivosti (Matouš 26,15). (2) Za zradou se skrývá ďábel, který podle Lukášova a Janova evangelia vstoupil do Jidáše. Jidáš by se podle toho stal nástrojem temné síly bez vlastní vůle (Lukáš, 22,3; Jan 13,2). Ani jeden z důvodů se nemusí zdát zcela přesvědčivý. Další možný scénář by mohl znít například takto: Poté, co Jidáš ztratil víru v Ježíšovo poslání, opustil okruh jeho učedníků. Pak udal Ježíše úřadům jako rušitele veřejného pořádku. Tento čin je pak v evangeliích nazýván „vydáním Ježíše“ (do rukou nepřátel) – ale možná jde jen o eufemismus pro udání. Pouze na jediném místě je Jidáš přímo označen za „zrádce“ (*prodótés*), a to u Lukáše (6,16). Teprve až Luther začal používat citově zabarveného výrazu „zrada“ i tam, kde evangelisté hovoří pouze o vydání Ježíše do rukou nepřátel. V evangeliích vidíme zrod jidášovských legend. Postava příslovecného zrádce dodnes nesmí chybět v žádném románu či filmu o Ježíšovi.

91. Šavel, nebo Pavel? Jak se vlastně jmenuje?

Ve Skutcích apoštolů je zmiňován později se obrátivší pronásledovatel křesťanů nejprve jako „Saul“ (Šavel), ovšem později se začne pro tutéž osobu užívat jména „Pavel“. Jednou autor napíše „Saul, kterému říkali také Pavel“ (Skutky 13,9), z čehož se usoudilo, že Saul je židovské, zatímco Pavel křesťanské jméno. Pavel, který se stal křesťanem, odložil své židovské jméno. Nebo se snažil distancovat od minulosti – už není tím starým pronásledovatelem křesťanů, ale stal se jiným, novým člověkem – a proto je od nynějška Pavel.

Jakkoli může znít toto vysvětlení pochopitelně, dnes už není příliš zastáváno. Pavel se pořád cítil jako věřící žid, a to i po svém uvěření v Krista. Nikdy neměl v plánu opustit židovství. Vysvět-

lení dvojího jména není ve skutečnosti nijak složité. Pavel žil ve dvou světech, v aramejsky hovořícím židovském světě, pro který užíval jméno Saul, psáno řecky Saulus, ale zároveň i v řecky hovořícím světě, ve kterém si říkal Paulus. Často se toto jméno psávalo i jako Paullus, což bylo poměrně často užívané římské příjmení a znamenalo „malý“ (srov. *paullulus* – malý). Tento slovní význam mohl vést k představě, že Pavel byl „mužem malé postavy, ostříhaný dohola a s křivýma nohama“ (*Skutky Pavla a Thekly*, pozdní 2. století po Kr.). Ale přízvisko mu mohlo být prisouzeno prostě i proto, že byl nenápadného zevnějšku.

92. Jak je to s číslem 666?

Zjevení Janovo načrtává portrét tyranského vládce, jehož skutečné jméno zamlčuje a místo toho ho označuje pouze číslem „666“ (Zjevení 13,11–18). Tyran je vylíčen v alegorickém obraze jako rohatá dábelská bestie. Přivolá na zemi ohnivý déšť, také dá vztyčit kolosální sochu a nutí lidi, aby se jí klaněli. Kdo se nepokloní, bude zabit. Všechno to, co je zde řečeno o tyranském vládcovi, by se bez obtíží dalo vztáhnout na římského císaře Nerona. Poté, co požár, pravděpodobně založený císařem samým, zpustošil roku 64 po Kr. centrum Říma, Nero dal na uprázdněném místě rozšířit císařskou rezidenci (dokončena roku 75) a dal ji vyzdobit třicetimetrovou sochou. V postavě nahého mládence korunovaného věncem slunečních paprsků se dal zpodobnit císař sám, který si dával říkat „božský“. Monumentální socha, která měla konkurovat kolosu rhodskému (obrázek 10), měla zachycovat Nera jakožto „světový zázrak“. V souvislosti s požárem (a nikoli s uctíváním sochy) dal Nero hromadně popravovat křesťany. I zmíněné číslo 666 poukazuje na Nera. Protože každé písmeno hebrejské abecedy má také svou číselnou hodnotu, dá se titul „císař Nero“ přepsat i do číslic: QSR NRWN = 100 + 60 + 200 + 50 + 200 + 6 + 50 = 666.

Dnes číslo 666 symbolizuje zlo a satana. V popkultuře mladých tyto tři číslice znamenají sex, násilí a drogy.

REJSTŘÍK

Číslování se nevztahuje na stránky, nýbrž na čísla otázek.

- Abraham
 — svazuje Izáka 8
 — v Genesis 27
 — v Novém zákoně 80, 82
- Adam 18, 70
- Achnaton 29
- Apokalypsa, srov. Zjevení, kniha apokalyptická literatura 35, 44
- apoštol 99
- archeologie 49
- Babylón v Bibli 10, 28, 29, 83
- Betlém 53
- Bible
 — autoři 4
 — obsah 1
 — překlady 6
 — slovo B. 2
 — význam dnes 101
 — vznik 3
- blíženská láska 14, 62, 65
- bohatství
 — u Ježíše 66
 — u Jóba 31
 — u Kazatele 60
- Boží království 14, 89
- Bůh
 — B. Izraele 69
 — jako osobní B. 72
 — jako Stvořitel 70
 — jeho jména 93
 — jako univerzální B. 69
 — hovoří 87
- církev 98
- číslo „666“ 92
- Daniel
 — a světové dějiny 35
 — jako apokalyptická kniha 44
 — vyprávění 34
- David 11, 30
- Dekalog viz Desatero Božích přikázání
- Desatero přikázání 59
- divadlo v Bibli 31, 46
- dobytí Palestiny 49
- Egypt v Bibli 29, 58, 71
- Elijáš 13, 75
- Ester 23
- Eva 18, 70
- evangelium
 — slovo E. 97
 — ve Starém zákoně 36
- filosofie
 — Ježíšova 14, 66
 — Kazatelova 60, 61
 — Pavlova 80
- Genesis
 — interpretace 28
 — obsah knihy 27
- Holofernes 22
- horské kázání 62, 63
- Chazor 49

- Izák 4
 Izrael
 — jako druhé jméno Jákoba 7
 — vznik národa I. 48
 Jahve 69, 93
 Jákob 7
 Jan Křtitel 15
 Janovo evangelium 40
 Janovo zjevení, srov. Zjevení,
 kniha
 Jehú 50
 Jericho 49
 Jezábel 13
 Ježíš
 — historická osobnost 52
 — jako divotvůrce 54
 — jako filosof 14
 — místo narození 53
 — podoba 41
 — v Janově evangeliu 40
 — v Markově evangeliu 38, 39
 — ve Starém zákoně 88
 — více než člověk 76
 — vzkříšení 78
 — životní údaje 52
 Ježíš Kristus (jméno) 95
 Ježíšova slova
 — horské kázání 62
 — nepravá s. 55
 Ježíšovo zmrtvýchvstání 78
 Jidáš 90
 Jób
 — interpretace 32
 — vyprávění 31
 Jonáš 33
 Josef (v Egyptě)
 — srovnání s Mojžíšem 85
 — vyprávění 9
 Júdit 22
 Kazatel Šalomoun, viz. Kohelet
 Kohelet 60, 61
 konec světa 45
 křesťané
 — původ jména 96
 Kristus 95
 křest 15, 79
 kult mystérií 79
 láska k nepřátelům 67
 Lukáš 42
 Maria (Ježíšova Matka) 24
 Marie Magdalská, Maří Magda-
 léna 25
 Markovo evangelium 38, 39
 Matoušovo evangelium
 — horské kázání 62
 — nepravá Ježíšova slova 55
 Mesiáš
 — Ježíš jako Mesiáš 39, 95
 — v žalmech 30
 Mesiášovo tajemství 39
 modlitba 73, 74
 Mojžíš
 — a monoteismus 71
 — jako Egyptan 10
 — jako příjemce zjevení 87
 — jako zákonodárce 87
 — srovnání s Josefem 85
 monoteismus 71
 náboženství
 — univerzální 80
 — židovské 51
 Nazaret 53
 Nero 92
 Nový Jeruzalém 46
 Nový zákon
 — nejstarší text 37
 — obsah 1
 — slovo N. Z. 2

- Otčenáš 74
- Pavel
- a ženy 26
 - jako autor dopisů 37
 - jako Saul 91
 - jako teolog 80
 - obrácení P. 79
 - polemika s P. 55
 - ve Skutcích apoštolů 17, 43
- Petr
- jako „skála“ církve 16
 - ve Skutcích apoštolů 43
- Píseň písní 21
- písně B. služebníka 36, 88
- popis osob 41
- Poslední večeře 77
- poslušnost 68
- problémy s vírou 5
- prorok
- jako intelektuál 75
 - Ježíš jako prorok 14
 - srovnání s Pýthií 94
 - vyprávění o prorocích 13, 33, 34
- protiklady
- Josef/Mojžíš 85
 - Josef/Odyseus 9
 - Lukáš/Matouš 53
 - Mojžíš/Árón 84
 - Petr/Pavel 43, 55
 - Šalomoun/David 12
 - mýtus o stvoření I/II 70
- prvotní hřích (v ráji) 18
- překlady Bible 6
- Příslaví (kniha) 58
- rozvod manželství 64
- Rút 20
- Samaritán, milosrdný 65
- Skutky apoštolů
- jako román 17, 42
 - obsah 42, 43
 - smrt, srov. život po smrti
 - Starý zákon
 - jako dějepisná kniha 47
 - název S. z. 2
 - obsah 1
 - stavba Babylónské věže 28
- Šalomoun
- jako postava ze ságy 12
 - jako soudce 86
 - jako učitel moudrosti 57
- Šalomounův soud 86
- tisíciletá říše 46
- trestní právo (náboženské) 81
- víra, věřit 100
- vyprávění o potopě 27, 83
- vyprávění o ráji 18
- zázrak
- Ježíšovy z. 54
 - z. proroků 13
- zbožnost, osobní 72, 100
- zjevení Boží 87
- Zjevení, kniha 44, 45, 46
- zlaté pravidlo 62, 65
- zlaté tele 84
- zprávy o stvoření 70
- zrození z panny 24
- Žalmy
- a Mesiáš 30
 - 1. Žalm 30
 - 2. Žalm 30
 - 23. Žalm 72
 - 104. Žalm 29
 - obsah knihy ž. 29
- žena
- postavení ženy 19
 - ž. u Pavla 26
 - život po smrti 82

Bernhard Lang
BIBLE
101 nejdůležitějších
otázek

Edice Cesty (18. svazek)

Z německého originálu Die 101 wichtigsten Fragen.
Die Bibel vydaného nakladatelstvím C. H. Beck
roku 2013, přeložila Jindra Hubková
Typografie Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v roce 2014 jako svou 1268. publikaci
Vydání první. AA 7,82. Stran 168
Odpovědný redaktor Martin Žemla
Vytiskla Tiskárna a vydavatelství 999, s. r. o.
Doporučená cena 248 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-483-9